

סוף זמן קרי"ש

עש"ק בשלח
9:05

עש"ק יתרו 9:04

מאן דלא קרי קרי"ש בענתיה
בגדיו הוא כל ההוא יומא
הדרק בלק ספ"ד

בי"ה

מבני עינינו התאחדותנו

י"ף ע"י: התאחדות אברכים דקה"ל ימב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שיעור השבוע

חבורת יסודי התורה
פרשת בשלח
מס גיטין לה. עד לו.
פרשת יתרו
מס גיטין לו: עד למ:

תנ"א 10 מן ליעם רבי' נהוראי'
(ואו רבא אפאי לטבטימין אין ארבע חודשים)
מורבי רבינו שליט"א בסיום סם קדישין

י"א שבט תשס"ה

שנה י' גיליון י"ד (ת"ה)

בשלח

אוצר הגנוז

להוציא בשבת חולה עם ווילטשער

שבו איש שתחילי אל יצא איש מקומו בשרת מהרש"ג (סי' י"ג) הביא שאלת השואל בדבר זקן בן פ"ז שנים אשר מחמת זקנתו אינו יכול לילך כלל לכן עשוי לו עגלה בשלשה גלגלים אשר יש לו שם מקום לישב מרוב ברדיים ומוליכין אותו על עגלה זו למקום שהוא רוצה לילך. ונתנה הוא רוצה לילך בשיק לביהכ"ס להתפלל שם בציבור ולשמע קדושה וברכו וקדיש ושאר דברים הנאמרים רק בעשרה. ושאל אם רשאים להוליכו על עגלה זו בשי"ק.

והמהרש"ג הביא דבשבת בעיר שאינה מעורבת יש כאן איסור הוצאה מרשות לרשות ומעביר ד' אמות ברי"ה בין על האדם בעצמו בין על העגלה דנהי דקדייל גבי אדם דחי נושא את עצמו ואין כאן חיוב במוציא את האדם מרשות לרשות מ"מ איסור דרבנן וודאי איכא ויש איסור אפילו בכרמלית וכמשי"ת המג"א בס' ש"ח סקני"א וכן פסק שם בש"ע התניא סעי' פ"א ינייש ופשוט דאין לומר בזה דכיון דאין כאן איסור דאורייתא אפילו ברה"ד וליכא אלא איסור דרבנן משום טעמא דחי נושא את עצמו אי"כ ממילא גבי כרמלית או גזירה לגזירה וממילא נימא דמותר לגמרי דלא גזרי' גזירה לגזירה וכמו שהביאו בשם ספר פרי תבואה דזה אינו דפשוט בעיני דחכ"ל השו"י לענין איסור הוצאה בשבת כרמלית לה"ד לכל מילי אפ"י לדברים שדרכו להוליך אותם אסורים מוה"ת, דאי לא תימא הכי אי"כ יהי' לנו עצה לשאת ולהוציא בכרמלית שלנו כל החפצים כגון שלא כדרכו וכלאחר יד ובמפריקו ובפיו דכל הני ברה"ד אינו חייב וכן שישאו שנים יחד דקדייל שנים שישאו פטורים וא"כ אף אן נימא דבכרמלית שלנו יהיה כל הניל מותר דלעילא וא"כ המולך את העגלה וודאי מוציא חפץ מרשות לרשות ומעביר ד' אמות ברה"ד או בכרמלית ופשוט דאף שאינו מבטיח אותה למגרי מ"מ היא כמו הוצאה ממש כיון שדרכו להוליך אותו ע"י אופן זה ע"י גזירה והזדקק חייב אינה בטילה לגבי האדם כמו המלוש של האדם דדוקא המלוש בטל לגבי האדם והמוציא אדם חי מלוש בבגדיו פטור אף על המלביש משום דחי נושא את עצמו והמלושים נעשים ספלים ובטלים אליו כיון דכל אדם שדרכו בגזירה. וגם פשוט דהעגלה בטילה לגבי האדם כמו הכיס דאינו בטל לגבי האדם כמבואר ברמב"ם בפ' ח"י מהלכות שבת לכן נראה פשוט דבמקום שאין העיר מעורבת יש לאסור משום הוצאה:

ואף ע"י עכרים שיגרו את העגלה נראה לעב"ד דאין להתיר הגם דהי' מקום לומר כיון דמ"מ סוגין דעלמא דהרי' שלנו אין דינן אלא ככרמלית וא"כ ע"י עכרים היו רק שבות דשבות וסוגין דעלמא להתיר שבות דשבות במקום מצוה. וכתב מעיק"ל דלענין להוליכו לביהכ"ס להתפלל בעשרה ולשמע קדיש וקדושה היו מקום מצוה והי' לכאורה מקום להתיר. אף מ"מ לא יל להתיר משום דהא דשבות דשבות במקום מצוה מותר לאו כ"ע מודו ב"י וכמבואר באר"ח סי' ש"ז. וגם הרי המג"א כתב דלאו כל המצוות שווין ואין לך אלא במקום שאמרו חכמים להתיר וכיון דדבר זה להוליכו לביהכ"ס פרסום גדול הוא ויש מקום טפי לחוש שיהיו להוליכו גם למקומות אחרים דלאו מצוה הוא וגם כבר כתבתי לעיל דלאו דבר (המשך בעמוד ד)

ישראל ללכת בתורה אם לא. אלא איתא באבות (פ"ו, ד) דכך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה. הרי שההולך בדרכי התורה, מותר הוא על כל מאכלי תענוגים ומחמדים ומשים כל חשקו וחיותו רק בתורה הקדושה. והנה אמרו ר"ל (יומא עה.) דכל טעם שרצה האדם לטעום במקו היה יכול לטעום בו, אך מי שהלך בדרכי התורה, לא רצה להרגיש במקו כי אם טעם פת במלח ומים במשורה. ובכן היה המן כור המבחן לדעת הילך איש בדרכי התורה אם לא, ושפיר אמר הכתוב למען אנטו הילך בתורתו.

הגה"ק מוהר"ר יצחק אייבשיץ זצ"ל

תפלת השי"ח תלוי בציבור

והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגו'. ואתא במסכת ראש השנה דף כ"ט, וכי ידיו של משה עושות מלחמה וכו', אלא שבזמן שהיו ישראל משעברין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברין ואם לאו היו נופלין, ועדיין קשה למה הרים משה והניח את ידיו, הוא אף הדבר תלוי אלא בלבן של ישראל, ונראה דאתא בוהר הקדוש פרשת ויקרא, אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם, דאם העם אינן זכאין, או גם השליח ציבור אינו יכול לכוון בתפלתו כראוי, ולכן שי"ע טעמה סימן רע לשלוחו, כי הם הגורמים. והנה עוד איתא ב"ה"ק (פ' בלק), דאסור להרים את הידים כי אם בשבת התפילה, ולכן כאשר הרים משה את ידו, ובע"כ שאו התפלל, או גבר ישראל, וכאשר הניח את ידו, כי פסק מלהתפלל ולכן היה אסור לו להרים את ידו, או גבר עמלק, וקשה מדוע פסק מלהתפלל, ובע"כ משום דתפלת השי"ח תלוי בציבור, וכאשר ישראל לא שעברו את לבן לאביהם שבשמים, או גם משה לא היה יכול לכוון בתפלתו כראוי ופסק מלהתפלל והניח ידו, ואו היו נופלין.

כתנת אור

רק אם יש לאדם אהבת תורה מתקנים בו היר"ש

יושע ד' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים וירא ישראל את מצרים מות על שפת הים וגו', ויראו העם את ה' ויאמנו בה' ובמשה עבדו, וקשה דהלא נאמר כבר למעלה וימנו העם, ובאן משמע דרק על ידי שראו את מפלת מצרים באו ליראה ואמונה בה'. וי"ל דהנה אמרו חז"ל, אף בור ירא חטא ולא עם הארץ חסיד. כי אי אפשר לו לאדם להשיג יראת ה' אלא ע"י התורה, וכאמרינו בברכת החדש חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים, כי רק אם יהיה לו לאדם אהבת תורה יוכל לבוא ליראת שמים. וענין זה למדו ישראל אצל קריעת ים סוף, כי אמרו חז"ל במכילתא ויקח שש מאות רכב בחור, משל מי היו הבהמות הללו, אם תאמר משל מצרים והלא כבר נאמר (שמות טו, ו) וימת כל מקנה מצרים, ואם תאמר משל ישראל והלא כבר נאמר (שמות י, כו) וגם מקנינו ילך עמנו, אלא משל מי היו של הירא את דבר ה'. הרי לן שאף אלו המצרים שהעידה תורה עליהם שהיו יראים את דבר ה'. מכל מקום כיון שאצל אמונת העולם אין שייך לימוד התורה כלל, על כן לא נתקיים היראה בידם, ונתנו את הרכב לפרעה לרדוף אחרי בני ישראל. חש"כ יורא ישראל את מצרים מות על שפת הים, המצרים הללו היו משל הירא את דבר ה'. כי גם הם הנפך לבם לרדוף אחרי בני ישראל ואבדו את מרת היראה אשר להם, מכאן השינו ישראל כי יראה בלא תורה אינה כלום, ועל כן ויראו העם את ה' ויאמנו בה' ובמשה עבדו, היינו שלצד היראה האמונה שהיה להם מאז ומקדם, קבלו עליהם עתה לשמוע ולקבל את כל התורה אשר ילמדנו משה רבינו, עדי"ה (מלאכי ג, כב) וכזו תורת משה עבדי.

ב"ר משה

שתי כתות הי'

ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה והמים להם חומה מימינם ומשמאלם. ולחלן (בפסוק כט) כתיב עוד פעם ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים והמים להם חמה מימינם ומשמאלם. וקשה למה כתיב הפסוק שני פעמים. עוד יש לזקוק מדוע בפעם הראשון כתיב שהלכו בתוך הים ביבשה, ובפעם השני כתיב ביבשה בתוך הים, למה שינה הלשון. גם מדוע כתיב בפעם הראשון חומה מלא ובפעם השני כתיב חסר וכמו שדרשו ר"ל (ילקוט בשלח רמז רלח) לשון חומה שהים נתמלא עליהם חימה יען היה קטרוג הללו עברו ע"ז והללו עי"ז, ולמה לא נרמז זה גם בפעם הראשון. ונראה דהנה בני ישראל היו שתי כתות, כת אחת אנשים צדיקים ומאמינים כמו נחשון בן עמינדב וכל שבט יהודה אשר קפצו לתוך הים באמונה שלימה, וכת שניה שלא האמינו עד אחר שראו שנקרע הים, ורק אז נבנסו להיבשה שבתוך הים. ולכן אמר הכתוב מקודם שבני ישראל הלכו בתוך הים, אלו הצדיקים שפצו בים, ורק לאחר כך נעשה "ביבשה", ולהם לא היה המים לחימה, כי יצאו באמונת כדאי להם להנצל אף אם חטאו במצרים, ובפעם השני מספרת התורה על אודות כת השניה אשר רק אחר שנעשה "יבשה" הלכו בתוך הים, ולהם היה המים חימה מחמת הקיטרוג. כי לא היה בידם זכות האמונה.

קול אליהו

חירות ממלאך המוות

ה' ימלוך לעולם ועד. יש להבין מפני מה אמרו ישראל ד' ימלוך לעולם ועד, יהודי המלך אמר בהיפוך ימלוך ד' לעולם, שהוכיר את השם אחר מלת ימלוך. ונראה דהנה אמרו חז"ל (נדרים י.) דאסור לאדם לומר לה' חטאת, מטעם שמא ימות אחר מלת לה' ונמצא שהוציא שם שמים לחנם, רק יאמר חטאת לה' שיוכיר את השם לבסוף, ולכאורה היתכן שבני ישראל התחילו את הפסוק הני"ל במלת ד', ולא חששו שמא ימותו, אך הלא אמרו ר"ל דבעת ההיא ספקא זוהמתן, וממילא נעשו חירות ממלאך המוות, ולכן לא חששו למיתה והקדימו את השם, אבל אח"כ בחטא העגל חזרה זוהמתן, ומאז אסור להקדים את השם, לפיכך אמר רודי ימלוך ד'.

קדושת לה

לא ארווח כלום

כל המחלה אשר שמתו במצרים לא אשים עליך כי אני ד' ופואיך. י"ל דהנה אם רופא יבא לחולה עשוי ורגיש שיוכל לקבל ממנו מעט בעד כל ביקור וטירחא שיעשה לו, או לא יעשה חליו למען יכול לבקר פעמים רבות ולהרויח בזה שכר הרבה מאד, אבל יש שרים אשר יש להם רופאים מומחים המקבלים שכירות לכל השנה בסכום קבוע בין אם יצטרכו להם ובין אם לא יצטרכו להם, ורופאים אלו בודאי לא יגבירו את חולאת החולה שלהם, דאדרבה הלא יגדילו את טרחתם ולא יחיונו מאומה כי שכרם קבוע מראש, אלא יראו לרפואתו תיפק ומיד למען לא יצטרכו לבלות עד זמן עמו ולטרחא ברפואתו. חש"ה כל המחלה אשר שמתו במצרים לא אשים עליך, כי הלא אני ד' ופואיך הקבוע, וממילא לא ארויח במה שתהא חלילה חולה, דבי"כ ובי"כ שכישי שוה, ע"כ למה אביא עליך מחלה.

צמח דוד

המן הי' כור המבחן

הני ממיטיר לכם לחם מן השמים וגו' למען אנטו הילך בתורתו אם לא. וקשה כיצד יכולין להכיר ע"י המן אם רצינים

ימים שאין מתענים בהם שחל ציוס ה'

כשחל ר"ח או ט"ו בשבט שהם ימים שאין מתענים בהם ביום ה' דנו בענין זה הגאונים באם להשלים התענית או לא.

כתב באליה רבה: בשנה

מעוברת ישלימו שני שבועות אלו ויתענו ג"כ בפרי ויקהל פקודי ופרשת כי תשא שיש בה פרשת חטא העגל אינה מסוגלת לתיקון זה, אולם הפרי מגדים חולק על דבריו וכוהן למור: הואיל ונדחה ידחה וא"צ להשלים תעניות אלו, ובשעה יתשובה הכרע שהמנהג הוא כהאליה רבה ובשנה פשוטה יש להשלים בפרשות תרומה תצוה.

ובשו"ת לבושי מרדכי (מה"ת סי' קפ"ג) כותב להקדים ולהתענות ביום ב', כי כן הוא לאמיתו של דבר היו צריכים להתענות בו ה', כמובא באורחות חיים (סי' תרפ"ה) מספר שומר אמונים (הקדמון): וכן אכן נהגו אנשי מעלה אלא שא"א להקשות על הציבור והולאי ישמעו לנו להתענות יום ה' ועי"פ חשוב להקדים ליום ב', גם בלקט יושר כותב שהותנו כי אם חל יו"ט ביום ה' יתענו ביום ב' קודם.

בשו"ת נשאל דוד (או"ח כ"ג) להגאון רבי דוד אופנהיים מפראג זצ"ל התעוררה שאלה בשנת תס"ג בו חל ב' דר"ח אדר ראשון ביום ה' תרומה שאסור להתענות בו, אימתי מתענין תענית זה, אם מקדימין או מאחרין, או אם אפשר לומר הואיל ואדחי אדחי לגמרי, ומסיק בתשובתו כיון דעיקר תעניות אלו נתקנו על התשובה כשם כן הוא שובו בנים שובביים, ראוי להקדימם ולא לאחרם וא"כ מוטב להקדים התענית ליום שני באותו שבוע שהוא גם יום רצון מלכותו עד פ"י תשא שהיא פ"י אחרת.

שאלה כעין זה נשאל אף הגאון רבי בן ציון בלוס רב דק"ק אויפאלוי, על קהל שקבלו להתענות שובביים ת"ת בכל יום חמישי ולא עלה על דעתם בתחילה שבוים ה' תרומה יחול יום ב' דר"ח אד"א ומעתה רוצים להתענות ביום ג' שהוא ער"ח האם כדן עושים, או שמא צריך לדחות התענית ליום ב', ומעיר בתשובתו לפי מה שפסקו האחרונים שכל מ"ב יום של השובביים מסוגלים לתשובה ולתיקון החטא, אם חל בהם איוה תענית כנון יא"צ וער"ח עלה התענית לשניהם ואפשר לקבוע שניהם ביום אחד, אך לדעתו בנידון דידן אין צריך להתענות כלל תענית שובביים בפ"י תרומה כיון שלא קיבלו עליהם רק ביום חמישי וכיון שעתה חל בו ר"ח וודאי לא קיבלוהו אדעתא דהכי, ובפרט שלדברי חלק מהפוסקים אין מקום לתענית זו רק עד פ"י משפטים ועד בכלל, דהיינו מ"ב יום וסימנך ויקדש ב"ם. וכן מוכח מהנפסק בשערי תשובה לענין ט"ו בשבט או ר"ח או פורים קטן ביום ה' שאין מתענין משום דמעיקרא לא קיבלוהו אדעתא דהכי, וכן הוריתי הלכה למעשה בשנת תרע"ו שבוים ה' היה ר"ח שבת, להתענות ביום ד' ער"ח תענית שובביים.

והיה ציוס השישי

הנה עוד מנהג יש בענין התעניות בימי השובביים והוא להתענות בימי ששי, מנהג זה כתבו הגאון מהר"ם פאפירש זצ"ל באור צדיקים: מנהג נכון להתענות ביום ו' ולשוב בתשובה לתקן פגם כל ששה ימים לקבל אור שבת כראוי, כי גם יום ו' נגד בנת צדיק.

גם במדמוקאי או"ח (סי' תרפ"ה) להגה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זי"ע מובא מנהג זה וז"ל: נהגו כמה צדיקים הקדושים מתלמידי רבינו הבעש"ט זי"ע להתענות בשובביים ביום ועשי"ק שהוא יום השישי כנגד מדת היסוד, ויש שטועמים

שלוש בנים שובביים

ימי השובביים בספרן של צדיקים

ב

בעת הדלקת נרות שבי"ק איזו דבר כדי שלא יכנסו לשבת כשהוא מעונה וכי' ויש שמתענים עד הלילה בשעת הקידוש, וכבר כתבנו בעה"י בחיבורינו שער יששכר (מאמר צום בעשירי בחודש טבת) כי יש להם על מה שיסמוכו המתענים בשובביים גם עד הלילה ליל שבי"ק כנוכר כיון שהוא רק תענית יחיד ולתשובה לחסידים ואנשי מעשה, וכבר כתב בשו"ע הל' שבת (סי' רפ"ח ס"ב) שכמה חסידים ואנשי מעשה שהתענו בשבת, וכ"כ השל"ה הקדוש, ומכ"ש לדתענות שבי"ק ליכנס בשעה קלה לליל שבי"ק בתענית שאינו עניו לחסידים ואנשי מעשה מבני מדע, בוודאי מצוה ומותר לתחילה עכ"ל.

ומרן רביה"ק זי"ע בדברי יואל (להו"ר עמוד ת"ת) הביא דכל יום הששי בשבוע מסוגל לתיקון פגם הזה.

כתב הארז"ל (משנת חסידים מס' ניסן פ"ג מ"ג) שהזיעה שהאדם מוצי' בעת עשיית המצות בערב פסח הוא תיקון על חטא זה רח"ל כמו הדמעות. ובשערי תשובה (סימן ר"ט סק"ב) הביא שכן הוא גם לגבי הכנות לשבי"ק, עיי"ש. (וענין טו"ז או"ח סימן ת"ס סק"ב).

מאכלי צפר צמולאי תענית שובביים

בספר דברי תורה כותב כדלהלן: כן נהגו אבותי הק' זי"ע בתעניות שובביים שהוא רק משום תשובה כמבואר בהארז"ל לתיקון הידוע שלא לאכול בשר אחרי התענית, והוא עפ"י דברי מג"א (סי' תקנ"ח סק"ג) בשם מהר"ל בכמה מיני תעניות של תשובה אשכחן דאין לאכול במוצאי תענית בשר ויון, אמנם יש להכריע במי שדרכו לאכול בכל יום פעמיים בשר היינו בצהריים ובערב ונהגו כן בערב גם בימי תעניתו בשובביים אולי יש להקל שלא לשנות מכפי שהורגל בכל יום משום שתחילת חולי המעיים שינוי ווסת כשארז"ל, משא"כ מי שאוכל בכל לילה מאכלי חלב ואו אחרי תענית שובביים אוכל סעודת בשר זה בוודאי אינו נכון.

אמירת סליחות שובביים

כתב בספר ערוגת הבסם: ותיקנו הקדמונים משמורות להתענות, ותיקנו סליחות, ועתה כבר שרבו את כל זה ועוונות בני"י לא יזכרו ולא יפקדו ולא יעלו על לב, אבל דעו

שובביים בשנה מעוברת

הנה הבוכ"ע ית"ש ברא מאורות לאותות ולמועדים לימים ושנים, וידוע דחשבון תקופות שני המאורות הגדולים לא ישהו זה לזה, דמהלך החמה הוא בש"ה ימים ומהלך הלבנה הוא בל' יום, באופן שבי"ב חדשי הלבנה עדיין חסר לשנות החמה כמה ימים, ומזה נולד ענין עיבור השנה, וצריך להתבונן מפני מה עשה השי"ת כן ולא ברא המאורות באופן שיהיו מתאחדין בחשבון השנים.

ונראה דכל מה שברא הקב"ה בעולמו ברא בשביל תורה ובשביל ישראל שנקראו ראשית, על כן הכל ברא באופן שממנו נקח רמיזא דחכמתא, וכולן ענות מרחקות לדעת דרכי ה', וכמ"כ ממנו נקח דתנה מבואר בספרי יראה דכל הימים של האדם שח"ו פגם בהם אתדחין לבר ולא אעלין בחושבנא, ובשעה שנסתלק מן העולם מתלבש באותן הימים שמהם נעשה חילוקי דרבנן לנפשו רוחו ונשמתו, וכשנחסר ח"ו מימיו, דהיינו אותן הימים אתדחין לבר, אוי לאותה בושא וכלימה.

והנה אף אם ח"ו פגם באופן שימים אינם נכנסין בחשבון, עדיין יש תקנה לתקן אותן הימים ולהכניסם בחשבון על ידי שישבו בתשובה לתקן את אשר פגם בהם, והראיה שהשי"ת ברא שני המאורות הגדולים לאותות ולמועדים, והנה ישראל מונח ללבנה, אבל החשבון אינו מתאים לחשבון שנת החמה ולהשלים שיהיה החשבון מתאים מעברין השנה, ובזה נרמז דהימים שנסחרו מהחשבון עדיין יש להשלים אותן, והיינו טעמא שאמרו רז"ל דבשנת העיבור ראוי לתקן את כל אשר פגם ואשר חטא על הנפש.

ערוגת הבוסם ר"ט וחי

נא רבותי כי אין שכחה לפני כסא כבודו יותר טוב שהאדם יזכרו בעצמו מאלו ח"ו יזכירוהו מן השמים, וארז"ל לעולם יקדים אדם תפילה לצרה, ואם אמנם נפשי יודעת מאד שבדור הזה א"א לישוב בתענית בעו"ה כי כשל כוחינו אבל מ"מ מי שאפשר לו לקיים עכ"פ לא ישוב ידו

מהרבות תפילה ותחנונים ולומר סליחות ביום ב' וה' בכל שבת ושבו, סדר סליחות מיוחד נקבע לימי שובביים והוא נאמר ברבים ביום חמישי במנחה, סדר זה נתקן ע"י הרה"ק ר' משה זכות זצ"ל שהיה מגדולי המקובלים בדורו וקיבל חכמת האמת מאחד מגורי האר"י שהגיע לאיטליא והחיד"א הפליג מאד בשבחן, מהר"ם זכות הנהיג מנהג שובביים בכל ערי איטליא ורבים היו מתענים ביום חמישי ואומרים סדר הסליחות שתיקן וסידר עכ"ד.

עדות נאמנה על מנהג ירושלים מקדמת דנא בימי השובביים כתב אחד מגאוני הדור בירושלים ה"ה הגאון רבי משה נחמיה כהני זצ"ל מחסלאוויץ ראש השיבה הראשון בישיבת עץ חיים לפני כמאה ושישים שנה, אשר אירגן בשעתו "חברת שובביים" ולצורך כך הדפיס סליחות לסדר שובביים מחדש, בהקדמתו מפליג בשבחם של אנשי ירושלים אשר מקיימים חבורות משמורות המנדדים שינה מעניהם, וכל חבורה יש לה חברים רבים עד אשר לא ימצא מקום בביהמ"ד, וכך גם בחבורות שובביים רבים העם הבאים לנפויא וניתוספו כל שנה.

ומנהג זה היה נהוג בירושלים בשערי העתיקה עד לחורבנה כפי שמעיד על כך בשו"ת ישכיל עבדי: כי היו מסדרים משמורות משמורות למשך ימי שבועות של השובביים, כל משמרה לא פחות מי' אנשים ואומרים סליחות ותחנונים וקוראים ויחל עם תפילת ענו בכונות, ולסליחות ותפילות הצטרפו איתם כולם וכך נהגו במשך כל שבועות שובביים, ומסיים כי ראה בחוש שהיתה מתקבלת תפילתם באהבה וברצון.

זמן אמירת הסליחות

בשו"ת אפרקסתא דעניא (סי' פ"ט) מביא שאלה מעיר אראד באונגארין אשר נהגו שם לומר סליחות בימי השובביים באמצע חזרת השי"ח דשחרית, והיות והימים קצרים והשחר מתמהמה, ובהיות שבאירופא היה עפ"י רוב השוק ביום חמישי, והאריכות של אמירת הסליחות הביא שקהל התמהמה לבוא לשוק, ובכן יצא שרבים ברחו מיד עם גמר שמו"ע בלחש, או חלל לא בעל תפילת שחרית ביום אמירת הסליחות, ועי"כ חלל להגאון בעל אפרקסתא דעניא לומר סליחות דשובביים קודם עלות השחר כמו הימים הנוראים בחודש אלול, ובא"ד ממשך וכותב: ובאמת היה המקום לייסד כל מנהגי הסליחות בכל הצומות באשמורת הבקר שאז עת רצון ורחמים גוברים, רק שלא רצו להטריח יותר מדאי ולהפריע ללומדים מלימודם לכן תקנו לומר בסדר התפילה אבל היכא שרוצים לתקן לומר באשמורת תבוא עליהם ברכה עכ"ד.

להלן ממשך ומביא עוד ראיה ממעשה רב אשר הפמי"ג מביא מהאליה רבה בשערי נוישטאט לא אמרו פעם סליחות בשחרית דצום עשרה בטבת משום מחלוקת שפרצה בקהילה ואמרו סליחות במנחה.

גם בספר יפה ללב (סי' תקס"ו) מביא שבק"ק איזמיר נהגו לומר בכל התעניות שגזרו על כל צרה שלא תבוא לומר סליחות במנחה שאז מתקבצין העם לבוא לביהמ"ד, ומסיק: דכיון דאז האדם הוא מעונה וחלש מן התענית מתקבל צלותו ברצון.

(המשך בעמוד ד)

ויאמר ה' אל משה ואל אהרן זאת חקת הפסח, איתא במדרש רבה (פ"ט ט"א) זש"ה (משלי י"ד) לב יודע מרת נפשו, וצ"ב הקישור.

ויתבאר על פי מה שכתב א"ז וללה"ה בישמח משה (פ' ויקרא) בטעם הקרבנות, דלכאורה אם אדם חטא בהמה מה חטאה, אכן העיקר שעל ידי הקרבן ישים החוטא אל לבו, מה זה שבשכיל שחטאתי ישחט תמורתך בעל חי שלא חטא ואין עול בכפה, בודאי אין זה כי אם שצריך הפחות להשתעבד לנכבד ממנו, ואם יעלה זאת על לבו אזי יתעורר ללמוד קל וחומר, ומה החי לנגד האדם שלא בראו ולא נמלו כל טוב יאבד מן העולם עבורו, על אחת כמה וכמה מלך מלכי המלכים הקב"ה שהוא נגדו כאפס וכאין, ועוד שנמלני כל טוב בראני וזנני ופרנסני, ובכל עת ובכל רגע משגיח עלי ונותן לי שפע חיים, בודאי ראוי שישתעבד האדם הפחות לשמו הנכבד. וזהו ביאור מאמרם ז"ל (סוכות טו) שלחנו של אדם דומה למובח, דגם על ידי ששוחט בהמות ועופות למאכלו ע"כ מטעם השתעבדות הפחות לנכבד, א"כ גם מזה יוכל ליקח קל וחומר לעצמו להשתעבד לרוממות הבורא יתעלה, עכ"ל.

וא"ז זללה"ה בעצי חיים (פ' קרח) פ"י בזה הכתוב בפרשה זו, וגם מקנינו ילך עמנו וגו' כי ממנו נקח לעבוד את ה', ר"ל שמקנינו ילך עמנו לזכות לה, ומזה נקח האידך לעבוד את ה' על ידי השתעבדות פחות לנכבד כמה שבועלי חיים משועבד לנו לשחטו, מכל שכן שראוי לשום אל לב שהאדם צריך לשעבד גופו ומחשבתו לאבינו שבשמים, עכ"ל. (וכי מן דרו זללה"ה בדברי יואל פרשתן עמוד דש).

ועל פי זה יש לפרש הכתוב לעיל בפרשה והיה כי תבאו אל הארץ אשר יתן ה' לכם כאשר דבר ושמרתם את העבודה הזאת, והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם, ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל, והבעל הגדה מותיב לה לשאלת בן הרשע, ומסיק ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעיקר ואף אתה הקחה את שיניו ואמור לו בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים, לי ולא לא אילו היה שם לא היה נגאל. ביאור הענין דהנה איתא בגמרא (פסחים ט"ז) תניא רבי אומר עם הארץ אסור לאכול בשר, והמעט בזה י"ל דלכאורה איך ישחט עבורו בעל חי שלא חטא כלום ואינו משועבד לו, אלא מטעם השתעבדות פחות לנכבד, אך כיון שאינו עוסק בתורה ואינו משעבד עצמו להקב"ה הנכבד ממנו איך יצפה שהפחות ממנו ישתעבד לו, ועל כן אסור לו לאכול בשר. ובזה יתבאר ציווי הבורא יתברך והיה כי תבואו אל הארץ ונתישקו ונתישקו את הקרבת קרבן פסח, ושמרתם את העבודה הזאת, וקראו הכתוב עבודה, כי אכילת קרבן פסח היה עבודה גדולה שהאדם באכלו כוית בשר יעשה לעצמו חשבון הנפש וישים אל לבו ענין השתעבדות פחות לנכבד, ופי כמה

דברות קודש

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ס"ג פרשת בא תשס"ה - פאלם ספרינגס
נתפרסם ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ב

ואפ"ל עוד ברמז הכתוב וגם מקנינו ילך עמנו וגו' כי ממנו נקח לעבוד את ה', על פי מה שהאר"ך כ"ק מרן דרו זללה"ה בדברי יואל (פ' תרומה עמוד רמח) שיש ליקח מוסר מהקרבת הקרבנות על פנים המחשבה, כי אמרו חז"ל (ירושלמי יומא פ"ה ה"ז) העולה מכפרת על הרהור הלב, ובברית שלום (פ' פינחס) כתב שלכן הקריבו שני תמידין בכל יום, שהיו עולה, שבאו לכפר על הרהורי עבירה. ורבינו יונה כתב (פרטת א: מ"ד הר"ף) הטעם שקרבן אשם תלוי הוצרך להיות יותר ביוקר מחטאת, כי ספק עבירה צריך יותר תשובה מעבירה ודאי, כי יותר מתחרט כשיודע שעשה משאינו יודע. וכעין זה כתבו המפרשים (הוא בענין יוסף ע"י יומא כ"ט) בביאור מאמרם הרהורי עבירה קשו מעבירה, כי כשעושה עבירה השביע יצרו ואכל ושבע ומה לו עוד לחטוא, והנה מהרהר יתן לבו לשוב בתשובה, אבל על הרהור חושב שלא חטא בזה ואינו עושה תשובה, עכ"ל. וביזה יתבאר הכתוב וגם מקנינו ילך עמנו, כי מהקרבת קרבן עולה שבא לכפר על הרהור הלב, ממנו נקח לעבוד את ה', לדעת חומר פנים המחשבה, וצריכין לעבוד את ה' בדיבור כשעושה ובמחשבה, וגם מחשבת איסור הוי איסור והוא עין גדול ר"ל.

ג

עוד י"ל ברמז הכתוב וגם מקנינו ילך עמנו וגו' כי ממנו נקח לעבוד את ה', על פי מה שכתב בתפארת שלמה (פ' תרומה) שיש ללמוד כמה גדול כח הדיבור של בני ישראל, שאנו רואים בהמה שהיתה חולין אם מקריבה בעזרה היא נפסלת משום חולין שנשחטו בעזרה, ואחר שהוציא עליה הדיבור לקרשה הוא להיפך אם שחטה בחוץ חייב כרת, וכן חפץ אחר הקדשו אם נהנה בו מעל, וכל זה הוא מחמת דיבורו, מכל שכן אם האדם משבח ומפאר ומהלל בדיבורו ליוצרו, עושה רושם וכתו גדול מאד לעשות נחת רוח להבורא ב"ה בדיבורו, עכ"ל.

ומזה יש ללמוד כמה גדול כח הדיבור של בני ישראל, כמה חמור הענין בכל דיבור קל האסור שמוציא מפיו, ולעומת זה כמה גדול במעלה דיבורי תפלה ששופך שיה לפני הקב"ה, וכל הדיבורי קודש שמדבר בתורה ובתפלה חשוב מאד לפני הקב"ה, וראיה לזה הוא מהקרבת הקרבנות.

עומדים אנו בימי השוכב"ם המיוסדים לתשובה, וכתב בדברי יחזקאל (פ' שמות) ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה, ראשי תיבות השב"ם וסופי תיבות תהלים, כי מסוגל לחטא היודע ר"ל ובפרט בימי השוכב"ם לומר תהלים, עכ"ל. אמנם אם יעלה על לב האדם לחשוב לעצמו איזה שויות יש לו לאמירת תהלים שלי, יקח ראיה ממה שמקרישים בהמה עד כמה פועל הדיבור בשמים, ומזה יתחזק האדם לדעת עד כמה חשוב דיבורו אצל הקב"ה בשמים,

אוצר הגנוז

(המשך מעמוד א)

ברור הוא לתפוס ולומר דבוח"ז ליכא רה"ר והו"ר רק כרמילית דלאו רה"ר מה"ת מכל הל"ן טעמי נלע"ד שא"י להתיר להולכי בשבת בעיר שאינה מעורבת אפילו ע"י עכ"ם אבל במקום שיש עירוב וכן ביר"ט נלע"ד בפשיטות להתיר ואינו יודע בו שום איסור.

לבישת רעפלקטע"ר בשבת במקום שאינה מעורבת

בש"ת להורות נתן (אורח סיפן י"ח) דן בדבר לבישת רעפלקטע"ר ברחוב בלילה במקום חשוך, וכדי שלא יפגע בו הקא"ר ח"ו לובשים תגורה זו כדי שייראה לבעל הקא"ר.

וכתב דיש ללמוד היתרא מהא דשבת (ס) לא יצא האיש וכו' בקמיע בזמן שאינו מן המומחה, ופירש"י אבל בקמיע מומחה שרי תכשיט הוא לחלוף כאחד ממלבושיו עכ"ל. וכן נפסק בשו"ע אורח (סי' ש"א סכ"ה), ומבואר שם, דלא שני אם הוא של כתב או של עקרים בין בחולה שיש בו סכנה בין בחולה שאין בו סכנה, ולא שנכפה כבר ותולתו לרפואה אלא אפילו לא אחזו החולי אלא שהוא ממשפחת נכפין ותולתו שלא יאחזו שרי עיי"ש. והנה תגורה זו ודאי דהוי בגדר קמיע מומחה, דהרי גלוי וידוע שמועילה למנוע פגיעה. וא"כ נראה דמותר ללבושה כיון דמונעתו מפגיעה. ואין נפקא מינה אם הקמיע בא למנוע חולי הבא מגופו או מפגיעה של קא"ר, דהא היתר הקמיע הוא משום דהוי תכשיט לחלוף וכן כדי למנוע חולי, ועי"ז יוצא מגדר משאו, דכל מה שהאדם לובש למנוע חולי הוי בגדר תכשיט, וא"כ הוא הדין כשלושבו כדי למנוע פגיעה רעה ממלא אכזשיה לתכשיט כיון שיש לו צורך בלבישתו למנוע נזק מגופו.

ועיין בחכמת שלמה להגר"ש"ק לאור"ח (סי' ש"א סכ"ה), שהקשה אהא דיוצאין בקמיע מומחה, דהרי כתב הרמב"ם בפיה"ש (פ"ח דיומ"ט) דאין לחלל שבת רק בדבר שהוא רפואה בטבע [וכן הקשה בס' תוס' יו"כ"פ יומ"ט (פ"ג), ועיין ברכי יוסף אורח (סי' ש"א אות ה') וס' נמוקי אור"ח שם, ושרית צמח צדק (אורח סי' ל"ח) בזה]. ותירגן דלענין לצאת בשבת כיון דקמיע תכשיט הוא, וכיון דלגבי האדם היוצא בו חשוב תכשיט בין שמראה בין שאינו מראה דעכ"פ תכשיט הוא לו. לכן שרי, אבל להאכלו איסור או לעשות מלאכה ברפואה שאינו בטבע, הרי כיון דאינו רפואה הר"ל מתלל שבת, וע"כ כשאין הרפואה בטבע אין מתלל"ן בו את השבת עיי"ש. והנה נדון דידן עדיף טפי, שהרי תגורה זו היא הנגה בדרך הטבע, וא"כ ודאי דלא גרע קמיע דידן תכשיט.

ומה שכתבנו להתיר לצאת בתגורה כזו משום דהוי קמיע דידן תכשיט, הנה מבואר בשו"ע (סי' ש"א ס"ד) דכל תכשיט שהוא רפוי שאפשר לו בכל ליפול אסור לצאת בו עיי"ש, וא"כ יש לזהר שתגורה זו תהא קשורה בחוזה שלא יפול ממנו, ובכ"כ שרי, וכמו דאיתא בשו"ע שם (סי' ש"א ס"ד) מי שהיה אסור ויבלי"ם ברגליו מותר לצאת בהם, וכתב במש"כ שם (סק"ט) דלא חיישינן דילמא נפל מרגליו ואתי לאתוי, דמסתמא כיון דאסור בהם בודאי הם בחוזה על רגליו ולא יפלו. ועיין רמב"ם (פ"ט שמות ה"ה) שכתב "וכל היוצא בדבר שהוא מתכשיטו והיה רפוי ואפשר שיפול במהרה יובא להביאו ברשות הרבים וכו' הרי אלו פטורין, וכל דבר שהוא תכשיט ואינו נופל וכו' אין דרכה להראותו ח"ו מותר לצאת בו". הרי שאם אינו רפוי ואינו נופל שרי. ולכן נראה להתיר לחגור תגורה כזו כדי להנצל מפגיעת הקא"ר, ובתנאי שיהיו הדוקין ולא רפוין כדי שלא יהא חשש שיפול ממנו. ומכל שכן ברשות הרבים ידון אשר להרבה שיטות אין בהן דין רשות הרבים דאורייתא אם אין ששים רבוא בוקעין בו. – עיין רמ"א (אורח סי' שמ"ט ס"ד) ודאי שיש להתיר. אלא אף ברירה דאורייתא נראה דהמיקל לא הפסיד כיון דבלעדיו איכא לפעמים חשש סכנת נפשות ח"ו, ולכן יש לסמוך על הסברות הר"ל.

שובו בנים שובבי"ם

(המשך מעמוד ב)

צנתות של ימי הסובבי"ם

כתב בראשית חכמה (שער הקדושה פ"י"ז) כי אות שבת ואות ברית כחאד אזלי, ועל ידי שמירת שבת זוכה לשמירת אות ברית ותיקונו.

באמרי נועם כתב: העיקר בימי השובבי"ם לדבק עצמו בקדושת השבת ולשמור השבתות שבתוך ימי השובבי"ם בקדושה נפלאה והוא תיקון לכל ימי השובבי"ם, והוא הרמזו בפי שקורין בתחילת ימי השובבי"ם בקרא שלפנינו שהיא ענין ירידת מצרים להעלות הני"ק כידוע, ונרמז זאת אתי יעקב אישי ס"ית שבת ונל (הטור"ם), ובהו מגרשין החיצונים ושומרין אות ברית וזוכין לתשובה באלו הימים כמו שנרמזו מצרימיה אתי יעקב אישי וביתו ס"ית תשובה.

וכך מבאר זאת רבי צדוק זצ"ל: וכבר אמרנו שעיקר זמן התיקון בשבתות שבהם, דשבת בראו דברית וכו' שמתחדש בכל שבת קדושת הפרשה שקורין בה (כו'), "פני ה' בעושי רע וגוי המוסב על עון זה הנקרא רע" ולאחריו כתוב "צעקו וה' שמע וגוי קרוב ה' לנשברי לב" וכו' והזמן לזה בשבת שנעשה ישראל עני ונכה רוח ונותן אל לבו כל העובר עליו בימי המעשה.

ובספר רביד הזהב וכן בספר בני יששכר מביאים בשם הארז"ל שכותב שתשובה ר"ת תענית שיק ויפיר ביכיה היספד, וזה דוקא בדורות ראשונים, אבל כהיום שהגופים חלשים הר"ת של תשובה הוא תורה שיבת וידידי ביושה היכנעה, ונמצא שבשב"ק יש לו כח לתקן מה שבדורות הראשונים היה לנו תיקון עיי' סיוגופים, דעתה שבי"ק הוא תיקון כמו מאז סיוגופים, כי הר"ת של שובבי"ם הוא ביא שיבת ביא יום מינוחה, היינו לנפש עכ"ד.

עוד מציינו מעין זה הי"ה בספרי"ק דברי שמואל שכותב: בימי השובבי"ם יש הרבה תיקונים על עניני פנס ברי"ק, התיקון הגדול ביותר הוא ענין שבת קודש, ובפרט השבתות בתקופת שובבי"ם.

רביה"ק זי"ע בברך משה (פ' שמות עמוד טו) כותב, איתא בתיקוני הזה"ק מאן דמשקר בברית מילה אסתלק מיניה הוי"ה, ושריא עליה שטן דאיהו אל אחר באתר דהוי"ה, עיי"ש בדבה"ק, והנה מבואר בספרי"ק כי ארבע תפילות של שבת הרי הם נגד ארבע אותיות שם הוי"ה ב"ה, ואפ"ל כי בכח ארבע תפילות של שבי"ק זוכה האדם לתקן הפנס ולהחזיר ארבע אותיות שם הוי"ה למקומו.

מרוך רבינו שליט"א אמר (פ' שמות תשי"ד), איתא בגמרא (שבת פ"ח:) כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחל"ן לו, הרמז בזה על חטא הנורא הזה הוא ענף של עבודה זרה, וכמו שאמרנו חז"ל (נדה ג:) המוציא זר"ל כאילו עובד עבודה זרה, כתיב הכא (ישעיה טו ט) תחת כל עץ רענן, וכתוב התם (דברים י"ב ב) על ההרים הרמים ותחת כל עץ רענן. ובאמצעות קדושת שבת קודש מועיל תשובה גם על חטא זה.

ובסי"ג שמות תשי"ו האריך רבינו שליט"א בטעם הדבר דשמירת שבת הוא תיקון על שמירת אות הברית, על פי מה שכתב בראשית חכמה (שער הקדושה פ"י"ז) דכל תשובה צריך התשובה באבר שבו חטא, אבל החטא בברית אינו תלוי בתשובת הברית, אלא צריך תשובה תקיפה כאילו פגם בכל איבריו. וכן משמע לשון הזהר (ויקרא דף ר"ג:) תיובתא דאיהו אתחזייתא לחפאה על כל עובדיו, עיי"ש. וכתב השלי"ה הקדוש (שער האותיות ערך קדושה) בטעם הדבר, כי בכל העבירות התשובה המועילה היא שיתקן החוטא אותה החטא עצמו שעשה, ובדבר אשר זדה עליו יתקן. על דרך משל אם חטא בלשון הרע או בלשון שקר, אמת יהגה חכו ופיו יפתח בחכמה ותורת חסד על לשונו. ואם חטא בהרהורים רעים, יצפן ויהרהר דברי תורה בלבו. וכן כל האיברים אשר חטא בהן, ישתדל לקיים בהן המצות שכנגדן ובהו די לו, כי לא תפסטה העבירה בכל שיעור קומת אדם רק באבר פרטי, ובתיקונו הוא מתוקן הכל. אבל חטא זה הוא בכח כל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו וכל שיעור קומתו. על כן אף אם עושה תשובה באבר הפרטי הזה ועושה סיוגופים ושומר את המקום הזה שלא יפגמו והוא קדוש וטהור, מכל מקום נטמא כל שיעור קומתו, וצריך להמציא תיקון לכל שיעור קומתו, הן בסיוגופים כאילו היה חוטא בכל אבר ואבר, והן בקדושה יתירה לקדש כל אבר ואבר, ואז שב ורפא לו, עכ"ל. ומעתה על ידי שמירת שבת שהאדם שובת בכל גופו מן המלאכה, הוא זוכה לקדש את כל הגוף ולהמשיך קדושה על כל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, ובהו לתקן כל שיעור קומתו בהתקדש כל אבר ואבר. ועל כן מטעם זה שמירת אות שבת קודש הוא תיקון על שמירת אות הברית, כי על ידי שהוא מקיים מצות שמירת שבת בכל איבריו, הוא ממשיך קדושה על כל אבר ואבר, ועל ידי התשובה בצירוף שמירת שבת קודש והוא רחום יכפר עון, ויתקבל התשובה גם על חטא זה ברחמים וברצון.

(המשך בשבועי הבעל"ט)

דברות קודש מבי"ק מרוך אדמו"ר שליט"א

(המשך מעמוד ג)

עבודת התפלה הוא מן הדברים שעומדים ברומם של עולם ובני אדם מזולז"ן בהן (ברכות ו:), כי האדם חושב לעצמו שאינו מעשה רק דיבור בעלמא, אבל באמת כל איש ישראל יכול בדיבורו לפעול הרבה גדולות ונצורות.

וזה שאמר משה רבינו וגם מקנינו ילך עמנו, כדי להקדישם ולגדבם לצורך זבחים ועולות, ובדיבור קל יתקדש, ומזה אנו רואים כמה גדול כח הדיבור של בני ישראל העושה רושם בשמים, וממנו נקח לעבוד את ה', ליקח מוסר השכל על עבודה שבלב זו תפלה, ולדעת השיבות כל דיבור קל שהאדם מוציא להש"ת איזה כח הקדושה שיש בזה ועושה פעולה לטובה, ואיזה תיקון הנפש ותיקוני תשובה שיש בהם, ובפרט מומורי תהלים שירות ותשבחות שהתפלל דוד המלך, שיש בהם כח הקדושה וכחה גדול.

והש"ת יעזור שנזכה בשבועות הללו להרבות בתפלה ותתנונים להקב"ה, לדעת כמה ספון בכל דיבור קל, אם הוא דיבור אסור הרי הוא עושה פגם גדול בנפש הישראל, וזה לעומת זה בכל דיבור קל שהאדם מוציא לתורה ולתפלה כמה חשוב הוא לפני הש"ת, ולזה יש לנו להרבות בשבועות הללו בתיקוני תשובה להרבות בלימוד התורה ואמירת תהלים להרבות בתפלה ותתנונים לפני הקב"ה, ובכח התפלה ואמירת תהלים נזכה לכבם כתמי הנפש, והש"ת יעזור שיהיה לנו הזכיה לומר דיבור אמיתי מלב נשבר להקב"ה, ותפלות בני ישראל יתקבלו ברחמים וברצון ויעלו בשמי מעל ויפעלו פעולה לטובה, והש"ת יקבל תפלות בני ישראל ברחמים וברצון, כי אתה שומע תפלות כל פה, ויפעלו לטובה צרכי עמך ישראל המרובים ישועות ורפואות, בני ישראל זקוקים לישועות ובקשות, הש"ת ימלא כל משאלות לבבם לטובה, ונזכה להתרוממות קרן התורה וישראל בהתגלות כבוד שמים עלינו במהרה בימינו אמן.